

Ferencz e. Győző

Dr. Czeglédy Edit NAPLÓTÖREDÉKE 1956-BÓL

Az alábbi naplótöredék szerzője értelmiségi szülők második gyermekeként született Zalaegerszegen 1940. március 22-én, negyed órával megelőzve ikertestvérét, Ferencet. A családban öt gyerek között 4 fiú nevelkedett. Az apa, dr. Czeglédy Ferenc a Zala Megyei Bíróság polgári elnökhelyettese volt. Az anya az ötvenes évek elején a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat egyik megalapítója, majd a Ságvári Endre, ma Kölcsey Ferenc Gimnázium, nyugdíjazása után 10 évig a nagykanizsai Landler Jenő, jelenleg Batthyány Gimnázium tanára volt francia-német-országi szakosként. Sokat tett Zalaegerszeg kulturális életéért: francia tolmácsként működött, irodalmi előadásokat tartott, cikkei, fordításai jelentek meg a Zalai Hírlapban.

Czeglédy Edittel a Béres Katalin szerkesztésében megjelent, az ötvenes éveket földéző gyűjteményes kötetben (Sívó évek alján) napvilágot látott naplótöredék kapcsán beszélgettem. Folyóiratunk örömmel vállalkozik a napló további részleteinek megismertetésére Olvasóinkkal.

F. e. Gy.: - A zalai irodalomban ritkaságszámba menő műfajjal mutatkoztál be a könyvben: irodalmi értékeket is megcsillantó naplóval, amely ráadásul 1956-ban keletkezett, egy 16 éves diáklány sercegő tolla alatt. Mi ösztönzött erre?
Dr. Cz. E.: - Amióta a betűvetést megtanultam, szerettem írni: kis történeteket, verseket, cikkeket jegyeztem le a magam szórakoztatására. Naplóm is volt, tehát nem az említett események hatására kezdtem vezetni, de hazánk történelme és a politika iránt csak akkor kezdtem behatóbban érdeklődni. '56. októberének és az azt követő időszaknak eseményei életem legmeggrázóbb élményeit jelentették.

F. e. Gy.: - Nem mindenki volt ezzel akkor így. Miért, hogy ennyire megcsapott az akkori idők szele?

Dr. Cz. E.: - Az igaz, hogy nem mindenki vélekedett egyformán az akkor történelekről, és annak számtalan oka lehetett. Őket is meg lehet érteni. Én mindenesetre úgy érzem, hogy azokban a napokban a magyar nemzet manipulálatlan közös tudatalattija kapott hangot.

Azok a hajdani egyetemisták, akik rendezett sorokban, énekelve, követeléseiket skandálva vonultak föl Budapest utcáin, azok a munkások, értelmiségiek, polgári lakosok, akik hozzájuk csatlakoztak, hogy tiltakozzanak a szovjet megszállás mindennemű következménye ellen – ők ma is lelkesedéssel és eufóriával emlékeznek vissza. A történelem pedig őket igazolja: az elnyomó hatalom a megtorlás ellenére is gyöngülni kezdett.

Amikor a naplót írtam, nemcsak érzékeny, talán túl fogékony is voltam. Lestem, hallgattam a híreket, azt reméltem, hogy ennek az országnak egyszer jobb lesz a helyzete.

F. e. Gy.: - Mi volt számodra különösen nehéz és elfogadhatatlan?

Dr. Cz. E.: - Kegyetlen terror alatt éltünk és mindenki félt. Mi, gyerekek akkor még nem értettünk sokat az államosításból, tsz-szervezésből, beszolgáltatásból, kitelepítésekből, politikai perekből.

Az életszínvonalunk az ötvenes évektől annyiban változott meg, hogy a szép, Kosztolányi utcai, kertes villából, amelybe szüleink egy gyerekkel költöztek be a háború előtt, egy kétszobás lakrészbe szorultunk vissza a nagyszülőkkel együtt kilencen. Értelmiségi szüleink fizetése, meg a nagyszülők nyugdíja néha nem volt elég a napi megélhetésre. Olyankor kölcsönt kellett kérnünk. Mégsem éreztük magunkat soha szegénynek. Gyönyörű és csöndes volt a környék, ahol éltünk – szemben a Rózsa-liget, ahol tavasztól őszig szabadon játszhattunk, szaladgálhattunk. Édesapám gyakran mondogatta: „Gyerekeim, nem hagyhatok rátok mást, csak egy becsületes nevet”. Ez a kijelentése többet ért minden erkölcsi nevelésnél és a mai napig kötelez mindnyájunkat.

F. e. Gy.: - Így érkezett el 1956, s tovább folytattad a naplóírást. Ebben az a megdöbbentő, hogy mintha mai történészek írta volna abba a sorokat, olyan találóak és érettek a 16 éves leány megállapításai.

Dr. Cz. E.: - Amikor ezt a naplót megtaláltam, magam is elcsodálkoztam, mennyire világosan láttam az akkori történeteket. A mai történészek korabeli dokumentumok alapján persze pontosabban tudják sorba állítani az eseményeket, de soha nem fogják érzékelni azt a felfokozott hangulatot, amelyet a lakosság nagy része akkoriban átélt. Amikor én a naplót írtam, nem volt megbízható a tömegtájékoztató, mindenféle rémhírek terjedtek, egyéni tragédiák történtek – én pedig még gyerek voltam. Mégis sok mindent meglepően bölcsen, felnőttként fogalmaztam meg.

F. e. Gy.: - Említetted, hogy megtaláltad a naplót. Talán elveszett?

Dr. Cz. E.: - A naplóm nem vészett el. Hanem amikor a hitünk megrendült, és emberek millióinak egyik napról a másikra el kellett felejteniük, amit láttak, hallottak és átéltek, akkor az édesapám elvitte (azt is mondhatnám, biztos helyre

rejtette) feljegyzéseimet. A halála után, 1963-ban dr. Boncz Imre bácsi, édesapánk jogász barátja nyitotta föl a hivatali páncélszekrényt, és adta át édesanyánknak a naplót, számos 56-os dokumentum, újság kíséretében. A naplóm ismét a süllyesztőbe került, de akkor már nálunk, és kallódott három költözésen át.

F. e. Gy.: Gyakorlatilag évtizedeken keresztül nem vetted kézbe ezt az ifjúkori dokumentumot, írásművet. Gyerekeid sem tudtak róla?

Dr. Cz. E.: - Nem. Csak amikor Pozsgay Imre 1988-ban népfelkelésnek nevezte az addig ellenforradalomnak titulált eseményeket – akkor kezdtem lázasan kutatni naplóm után. Hirtelen kíváncsi lettem a feledés homályába veszett soraimra...

F. e. Gy.: Addig talán a „kettős” neveléstől óvtad gyerekeidet?

Dr. Cz. E.: - Ez így soha nem jutott eszembe. Igyekeztünk a gyerekeket az örök értékekre nevelni, amelyeket szüleink is a legfontosabbnak tartottak. Ilyenek a becsületesség, tisztesség, munkaszeretet, hazaszeretet, emberség, szerénység.

Gyerekeink egyébként nemcsak az én naplómon csodálkozhattak a rendszerváltozás után. Az első legális 56-ról szóló dokumentumfilmen az édesapjukat ismerték föl, amint az ELTE transzparense alatt vonul évfolyamtársaival, fiatalon, bizakodóan és lelkesen.

F. e. Gy.: - Kinek mutattad meg naplódát, amikor már nem kellett félned miatta?

D. Cz. E.: - Az édesanyám, a testvéreim és a gyerekeim kaptak karácsonyra egy-egy példányt belőle. A barátaink is tudtak róla. Egy példányt a megyei levéltárban helyeztem el 1993-ban. Előfordult, hogy történelemórán idézték egy-egy részletét, illusztrációnak a forradalomról tanultakhoz.

Sőt, egy iskolában színpadra is állították, több jelenetben.

Dr. Czeglédy Edit: Naplótöredék 1956-ból (Részlet)

1956. október 6.

Amikor még kisiskolás voltam, október hatodikát ugyanúgy meg szoktuk ünnepelni, mint március 15-ét. Március 15-e számomra a színeket, a piros, fehér, zöldet, a kék eget és a napfényt jelenti, no meg a reményt, október hatodika pedig a szürkét és feketét, a gyászt.

Elsős voltam, amikor Pósa Lajos Október 6-án című versét szavaltam az iskolai ünnepélyen. Azóta tudom, hogy a haza legjobbjai mindig a vérpadon pusztulnak el.

Ma rendezik Rajk László és társai újratemetését. Nagyon keveset tudtam eddig Rajkról. Arra emlékszem, hogy Pesten, a kollégiumban egy vasárnap délelőtt végig kellett hallgatni a Rajk-pert a rádióban. Nagyon unalmasnak találtam. Én akkor, 12 évesen olyan buta voltam, hogy azt hittem, hogy helyszíni közvetítést hallgatunk. Csak később jöttem rá, hogy Rajk László és társai ekkor már három éve halottak voltak.

Most viszont exhumálták őket és a temetésükön visszavonják az ellenük hozott vádakát. Igaza van Édesapámnak, amikor azt mondogatja, hogy a mai jogi gyakorlatban „Igazság nincs, csak indokolás”.

Azt is csak most kezdem érteni, hogy Édesapám miért lett polgári peres bíró, és miért nem volt hajlandó soha politikai ügyekkel foglalkozni!

1956. október 24.

Amikor reggel, órák előtt az iskola udvarán gyülekeztünk, mindenki arról beszélt, hogy Budapesten diáktüntetés volt, állítólag a diákokra lőttek és sokan meghaltak.

A rádió úgy számolt be a történekről, hogy az ellenforradalmi fasiszta csőcselék támadást indított a demokratikus rend ellen.

Én akkor hallottam erről először. Pedig tudom, hogy Édesapám a magyar és külföldi híreket egyaránt meghallgatja, mégsem beszél erről velünk soha. Mindent tud, de minket nem világosít fel. Miért?

Csengetés után felmentünk az osztályokba és éppúgy folyt a tanítás, mint máskor, de azért valami nyugtalanság vibrált a levegőben.

1956. október 26.

Rendkívüli események történtek az elmúlt napokban Magyarországon, de hogy mi az igazság, azt pontosan senki sem tudja. A magyar rádió is egyszer így, egyszer úgy nyilatkozik. Október 23-án, kedden este Gerő Ernő, a Központi Vezetőség első titkára, Belgrádból visszatérte után beszédet mondott a rádióban. Tudta, hogy a nép végtelenül izgatott, s nyugtató beszédet kellett volna mondania, neki viszont esze ágában sem volt a kedélyeket csillapítani.

A diákság már kora délután megkezdte a felvonulást Pesten. Minden egyetemen megfogalmazták a hallgatók kívánságait és az ifjúság egyre növekvő tömegben vonult a Parlament felé. A Petőfi-szoborál Sinkovics Imre elszavalta a Nemzeti dalt és a tömeg kórusban ismételte:

„A magyarok istenére esküszünk
Esküszünk, hogy rabok tovább nem leszünk”.

Este Gerő beszéde csak olaj volt a tűzre, mert még mindig a sztálini politikát védelmezte. Erről azonban már szó sem lehet Magyarországon! Budapest népe az egyetemi diáksággal együtt követelte, hogy Nagy Imre jelenjen meg. Gerő, nem tudom, miért, maga állt ki a Parlament erkélyére. Természetesen a nép nem válogatta meg a szavait: „Pfuj! Le vele!” - kiáltások hangzottak el. Erre Gerő a szovjet csapatok beavatkozását kérte.

A fiatalok felvonulásához a DISZ szervezet engedélyt kért és kapott. Nem volt semmi rendzavarás, és a katonaság is csatlakozott a nemzeti zászlóval vonuló tömeghez. Gerő mégis ágyúkkal lövett a tüntetőkre. Ez gyalázatos dolog! A magyar rádió minderről semmit sem közölt. A Gerő-beszéd félbeszakadt, aztán bemondták, hogy összeül a Legfelsőbb Tanács, vagy micsoda. Egész éjjel folyt a küzdelem. A budapesti fiatalok százainak életét oltották ki a Gerő által felhatalmazott ÁVH-sok és a szovjet fegyverek.

A Rádió stúdiója megsérült, s csak ún. Ivasivka lemezeket (zenetanárunk művészelemezei, amelyeket mi unalmasnak tartottunk) játszottak. Úgyiszlóval semmit nem lehetett pontosan tudni a pesti eseményekről.

24-én, szerdán reggel bejelentette a rádió, hogy Nagy Imrét a Központi Vezetőségbe választották, Gerő Ernőt pedig megerősítették első titkári funkciójában.

Ezen a napon de. 10 órakor Nagy Imrét a Minisztertanács elnökének nevezték ki. Nagy Imrét már 1952-53 körül ismerte szinte mindenki Magyarországon. Még Nagymama is úgy szokta emlegetni: „ez az én emberem”. Reformokat akart, emberibb légkört, s főleg a parasztságot támogatta.

Nagy Imre első rendelkezése az volt, hogy elrendelte a statáriumot. Erre a lépésre biztosan fegyveres erővel kényszerítették Gerő emberei, hogy az új miniszterelnök gyűlöletessé váljék a magyar nép szemében. Mi bízunk Nagy Imrében és azt a rágalmat sem hisszük el róla, hogy ő kérte a szovjet csapatok beavatkozását.

A budapestieket pedig hiába fenyegetik statáriummal, halált megvetve harcolnak az ÁVH-sok és az oroszok ellen.

A rádióban bemondták, hogy már csak elszigetelt csoportok harcolnak. Akik délután 2 óráig abbahagyják a harcot, nem kerülnek statárium elé. Eljött a 2 óra, s a harc még folyik. A lőszerraktárakat lefoglalta a „csőcselék”, és még Nagy Imre felhívása sem képes megállítani a harcot. Este 6 óráig kapnak szabad elvonulási lehetőséget a forradalmárok. De hiába minden! A harc csak erősödik. A Nemzeti Múzeumot négyszer gyújtották fel. Néhány embert statárium elé állítottak, de senki nem képes arra, hogy ezeket elítélje.

A közvélemény és a nyugati országok a szovjet csapatok elvonulását követelik. Az orosz katona is ember, neki is jobb lenne otthon békében élni! A rádióban elhangzott: „Magyarok, lobogózzátok ki házaiteket, tűzzétek ki a nemzeti zászlót!”

A Politikai Bizottság felmentette Gerőt tisztsége alól, helyette Kádár Jánost választották meg. Kádár Jánost szadista módon megkínózták Rákosi börtönében. Épp ezért a magyar nép benne látja azt a politikust, aki maga is gyűlöli azokat, akik ezt a népet elárulták.

Nagy Imre szózatot intézett az ország lakosságához: „Meg kell akadályoznunk közös erővel a vérontást, nem szabad engednünk, hogy vér szennyezze be szent nemzeti programunkat.” – mondta.

Hiába minden! Az egyetemisták és az egész magyar nép legelső kívánságát nem teljesítették még. Az orosz csapatok változatlanul itt vannak, a főváros utcáin továbbra is puskaropogás hallatszik. Inkább meghalunk, de nem kérünk a szovjet önkényből! Ez minden becsületes magyar óhaja.

A világ szeme rajtunk. De hiába szimpatizálnak velünk Keleten és Nyugaton, senki be nem avatkozhat, mert akkor világháború törne ki.

Tegnap délután a mi iskolánkban is lázas DISZgyűlés volt. Megjelent két civil ruhás ellenőr is, de mi nem zavartattuk magunkat. Követeléseinket a következőképp fogalmaztuk meg:

1. Amnesziát az elfogott forradalmároknak!
2. Vezető állásokba megfelelő képzettségű embereket állítsanak!
3. Tisztítsák meg az országot a haladást gátló erőktől!
4. Vonják ki a szovjet csapatokat hazánkból! Vonják felelősségre azokat, akik a vérontás okozói voltak!
5. Engedjék szabadon a még mindig Szovjetunióban tartott hadifoglyokat!
6. Tegyék lehetővé az ifjúság külföldi tanulmányi kirándulásait!
7. Egyetértünk a budapesti egyetemisták követeléseivel.

1956. október 26.

Az egész iskola forrongott a reggeli órákban, a tanárok hiába igyekeztek rendet teremteni. Az első óra után a fiúk elindultak az utcára. Futótűzként terjedt a hír, hogy felvonulás készülődik. Mindnyájan megindultunk lefelé a lépcsőkön és egyre gyorsabban és gyorsabban haladtunk. A sodró áradatnak nem lehetett ellenállni, pedig a tanárok megpróbálták megakadályozni a kivonulást. Adri néni a kapuban csaknem sírva kérte: Gyerekeim, ne menjetek! Ildikó, legalább te maradj itt!

Mi Zsuzsával nem akartunk részt venni a felvonuláson, de amikor láttuk, hogy Szerencsés tanár úr is ott van, mi is elindultunk. De jól tettük, hogy ott voltunk!

Mintha 1848. március 15. szelleme támadt volna fel! Nemzetiszínű zászlók alatt Kossuth-címerekkel, Petőfi és Kossuth képeivel vonult a tömeg a Csány térre. A Csány szobornál rövid kis ünnepélyt tartottunk. Elénekeltek a Himnusz, utána Szerencsés tanár úr a Nemzeti dalt szavalta el. Ezután a diákság követeléseit mondták el. A zuhogó eső ellenére a hangulat forró volt, és a tömeg lelkesülten ismételte a refrént.

A Csány szobortól a Pártbizottságra mentünk és ott is előadtuk kérelmeinket. Kívánságainkat támogatták és megígérték, hogy fel fogják küldeni Budapestre.

A városban az összes címert, ötágú csillagot leverték. Sztálin és Rákosi képeit már tegnap megsemmisítették.

A dolgozók, tanácsi alkalmazottak tovább folytatták a felvonulást, a diákok viszont visszamentek iskoláikba. A felnőttek ledöntötték a felszabadulási emlékművet és a Hamburger szobrot. Ez utóbbit nagyon elítélem.

Aztán a politikai foglyokat szabadították ki, bár sokan azt beszélnek, hogy sikkasztók, tolvajok, igen nagy bűnösök is kiszabadultak.

Mindenütt azt kiabálták: „Éljen a Haza! Oroszok, menjetek haza! Éljen a magyar ifjúság! Éljen a népi hadsereg! Munkát, kenyeret! Rákosinak kötelet!” A délutáni eseményeken már nem vettünk részt, de távoli lövéseket hallottunk. Azt mondják, a megyei pártbizottság vezetőjének, Dénes Istvánnak a lemondását követelték. Ő pedig pisztollyal kezében állt a teraszon és várta, mikor lőhet.

Van, aki úgy mondja, hogy Dénes István vagy Simon? - azt nem tudom ki - a tömeg közé lőtt, s több ember megsebesült, kettő meghalt.

Éjjel a pártbizottságiak meglógtak. Körmentre utaztak, ott kerestek menedéket az oroszok védőszárnya alatt.

Október 23-án este Budapesten ledöntötték a Sztálin szobrot. Ez úgy történt, hogy egy erős kötelet kötöttek a nyakába, s traktorral próbálták elvontatni. A szobor csak akkor dőlt le, amikor a lábát hegesztőpisztollyal eltávolították.

Sztálinról én az iskolában csak jót hallottam, otthon pedig semmit. Emlékszem a napra, amikor a halálát bejelentették. 13 éves voltam. A kollégiumban kora hajnalban társaink hangos sírására ébredtem. Valaki javasolta, hogy az igazgatónak is mondjuk meg, mi történt. Az igazgató szobájába bekopogtunk. Ő kijött álmosan és elmondta neki a hírt. Grotteszk jelenet volt, amin akkor csak csodálkozni tudtunk. Sztálin halott, az igazgató pedig ott állt rezdületlen arccal előttünk pizsamában, és csak annyit mondott: „Hát, igen. Nyugodjatok meg...”. A kollégiumi szobákban pedig hisztérikus jelenetek játszódtak le. Aki nem sírt, azt megkritizálták.

Én verset írtam Sztálin halálára. Amikor Édesapám elolvasta, csak annyit mondott mosolyogva: „Kislányom, hogy fogsz ezen majd egyszer nevetni”. Mennyire megbántva éreztem magam! Azóta már tudom, micsoda hazugságokkal tömték tele a fejünket.

Mégsem tudok nevetni az akkori versemen, csak nagyon-nagyon szégyellem magam! De hát az Édesapám miért nem mondta, ha Ő már akkor tudta...

1956. október 27.

Itthon Édesapám elrendelte a kijárási tilalmat. A városban nincs, aki kormányozzon, minden vezető meglépett, a katonaság átállt.

A magyar rádió hallgat, csak az idegekre menő zene hallatszik. Olyan hírek járnak, hogy Magyaróváron a fegyvertelen tüntetőkre lőttek, s 59 halott, annál több sebesült az áldozat. Az osztrák rádió bement, hogy a vérkészletét átadja a magyar orvosoknak, gyógyszert, kötszert küldenek Magyarországnak.

Vajon mi lehet Esztergomban? Feriről, az ikertestvéremről semmit nem tudunk. Ha Esztergomban is tüntetnek, Feri is biztos köztük van. Csak ne lőjenek rájuk!

Ma délelőtt itt a városban is felvonulás készült, a halottakat akarták a városon végigvinni. Szerencsére megalakult a Munkástanács és kezébe vette a hatalmat. A hadsereg készenlétben áll, várva az orosz támadást. A munkások kezébe fegyvert csak akkor fognak adni, ha az orosz csapatok megérkeznek. Ezt a döntést helyeslem, hiszen semmi jó nem származna abból, ha már most fegyvert adnának az emberek kezébe.

Nagy Imre igen nehéz feladat előtt áll. De ha az egész magyar nép támogatja, sikerül céljait megvalósítani.

Legújabb hír a városból, hogy ha az oroszok jönnek, a lengyelek példáját követve mindenki a barikádokra megy harcolni. De addig legyen rend és nyugalom!

1956. október 28.

Tegnap itt is megválasztották a Forradalmi Tanácsot. Elnõke a zeneiskola igazgatója lett. Őt úgy választották meg, hogy kezdetben elég nagy zúrzavar volt a teremben és õ felszólalt, hogy csak akkor jutnak valamire, ha rend és fegyelem lesz. Erre fel megszavazták elnöknek.

Délután egy gyúlésen felszólalt Pataki is. A szomszédunkban lakik, egyébként õ lopott el tólünk múlt héten egy mázsa krumplit.

Piros bácsira akarta hárítani a felelõsséget, amiért nemcsak a politikai foglyokat engedték ki. Piros bácsi elmondta, hogy elõször valóban csak a politikai foglyokat engedték ki, de a nép többet követelt. Nem akarta, hogy fegyverhez kelljen nyúlni, ezért minden elítéltet kiengedett. Sokan úgy vélekedtek, helyesen tette, hogy megakadályozta a vérontást.

Csak az nem tetszik nekem, hogy a bizottságba beválasztották a „krumplilopó” szomszédunkat is.

A Gyõri Rádió bementa, hogy mi történt Zalaegerszegen. Az olajbányászok megfogadták, hogy orosz ágyúkbá nem adnak olajat, csak a szabadságharcosoknak. A nagylengyeli olajmunkások tüntetést rendeztek itt, Zalaegerszegen. A templom elõtt elénekelték a Himnuszt, a Szózatot és elszavalta valaki a Nemzeti dalt.

A Gyõri Rádió felszólította Nagy Imrét, hogy tegyen azonnali intézkedéseket a harcok beszüntetésére. Szólítsa fel az oroszokat, hogy hagyják abba a harcot, különben a dunántúli nép Pestre megy a szabadságharcosokat segíteni. Nagy Imre el is rendelte a fegyverszünetet. Szó sincs már statáriumról.

Szombathelyről azt üzenik, hogy a Dunántúlon mindaddig vasutassztrájk lesz, amíg az orosz csapatok ki nem vonulnak. Csak élelmet szállítanak.

Különös hír, hogy a veszprémi oroszok nem akarnak harcolni a magyarok ellen. Ezen nem lehet csodálkozni. Az orosz ember alapvetõen jóindulatú. Szélsõségek persze mindenütt akadnak.

A Szabad Gyõr Rádiója bementa, hogy a Kossuth és a Petõfi Rádió információi nem megbízhatók, s felkéri az írókat, hogy õk számoljanak be a tragikus eseményekről.

Az egész világ a magyarság hõsi küzdelmét figyeli. Ismét elmondhatjuk, hogy

„Európa színpadán mi is játszottunk,
S a mienk nem volt a legkisebb szerep.”

Délután Zsuzsával a városban jártunk, s találkoztunk Szerencsés tanár úrral. Azt mondta, hogy szerdán vagy csütörtökön ismét lesz tanítás.

5 óra körül repülõrõl szórták a Szabad Népet. András (õcsém) barátja egy hasraeséssel szerzett egy példányt. Az új egészségügyi miniszter felkéri az ország lakosságát, hogy szabad óráiban menjen vért adni, mert sok honfitársa élete függ ettõl.

Puskás Öcsi, a labdarúgó állítólag meghalt. Valaki látta, hogy Bessenyei Ferencet egy orosz katona hasba lõtte.

Most érkezett haza Édesapám és mondja, hogy az oroszok megkezdték a kivonulást Budapestrõl. 2-3000 magyar áldozta életét a magyar függetlenségért. Ezek a nemzet legjobbjai, akiket néhány napja még csõcseléknek neveztek.

Ami a csõcseléket illeti, az is van. Én az olyanokat nevezem annak, mint Borsos, meg aki a nép közé lõtt, és a Dénes-féle árulók...

1956. október 29.

Korai volt a tegnap esti örömrõl! Az oroszok mégsem vonultak ki Budapestrõl, s még az éjjel véres küzdelemre került sor.

A Bécsi Rádió egész nap a magyar eseményekrõl beszél. A határon, ahol a gyógyszereket adják át, minden magyar orvos azt mondja: „Gyõzünk vagy meghalunk”.

Európa minden országából érkeznek a segélyek. Az angolok 25 000 fontot küldtek, és érkeztek küldemények Svájcból, Franciaországból. A Szovjetunió is küldött segélyt. Ezt legfeljebb jóvátételként lehetne elfogadni.

A Pravdában ma már azt írták, hogy sikeresen leverték az ellenforradalmárok népellenes kalandját. Hozzáteszik azt is, hogy az angolok és amerikaiak uszították a magyar népet. Milyen kár volt Pravda - Igazság címet adni annak az újságnak, amelynek minden szava hazug!

Végre együtt a család! Feri kalandos úton jött haza Esztergomból. Az egész osztályuk egy teherautó platóján utazott Gyõrig. Ott leszálltak, mert a teherautó Ausztriába tartott. Gyõrben egy autóbust béreltek, de a munkástanács nem akarta a bust elengedni fegyveres őrízet nélkül. A gyerekek a buszban aludtak, s a sofõr, aki szintén zalai volt, hajnalban hazaszókött velük.

1956. október 30.

A szabadságharcban elesettek sírjára azt írták: „Ígérjük, nem hiába haltatok meg”.

A forradalom hősi halottairól emlékezünk. Temetünk fiatalokat, öregeket, gyerekeket, aktív harcosokat és végtelen áldozatokat. Ki a felelős a kiontott vérért? Azok, akik ezt az országot hagyták megcsónkítani, akik a nemzeti zászlónkat, a címerünket, a nemzeti öntudatunkat megtagadták és eladtak bennünket! A múlt heti eseményekért is azok a felelősök, akik saját hatalmuk védelmében idegen fegyvereket és saját, emberséget nem ismerő fullajtárjaikat mozgósították.

Éjszaka van. Elaludtam egy rövid időre és azt álmodtam, hogy Pest utcáin járok. Megbotlottam valamiben, s zuhanni kezdtem. Arra ébredtem, hogy egy nagyot rúgtam, s most már végképp nem jön álom a szememre.

Levelet írtam a moszkvai barátnőmnek. Lefordítom magyarra és ide leírom:

Kedves Ella!

Már évek óta levelezünk, és úgy érezzük, szeretjük egymást. Irtunk egymásnak piros nyakkendőről, iskoláról, kirándulásokról, most azonban véres valóságról van szó.

Te bizonyosan nem tudod, milyen nehéz napokat él át a magyar nép. Talán hallottál az itt történekről, de nem hiszem, hogy ismered a teljes igazságot. Mi most a szabadságunkért, függetlenségünkért harcolunk. Lehet, hogy meg is kell halnunk érte. De nem akarunk tovább rabságban élni. „Győzünk vagy meghalunk” - ezt mondja minden igaz magyar.

Te mindig szabad országban éltél, ezért nem tudhatod, mit jelent nekünk a függetlenség! Úgy kell nekünk a szabadság, mint egy darab kenyér!

Drága Ella! Te okos és jólelkű lány vagy, talán megértesz. Olvasd el, amit írok, aztán tépd szét ezt a levelet. Megpróbálom leírni, mi történt nálunk.

Október 23-án kitört a forradalom. Budapesten hatalmas tüntetést rendeztek az egyetemisták, s hozzájuk csatlakozott a főváros lakossága. A hatalmát féltő Gerő Ernő, a párt főtitkára az orosz csapatok segítségét kérte, hogy némítsák el a tömeget. Az orosz csapatok engedelmessé váltak, pedig nem kellett volna harcolniuk, ha nem akarnak! Hísz nekik arra nem lehetett parancsuk a Szovjetuniótól. De ők tankokkal, ágyúkkal lőttek a fegyvertelen, néma felvonulók közé. Lőttek a fiatalokra a mi ávósaink, rendőreink is.

Október 23-a nem holmi fasiszta megmozdulás volt, hanem a zsarnokság elleni lázadás. Ami pedig azt követte, az a mi szent szabadságharcunk. Hallottál-e Te erről? Ír-e erről az Igazságotok? Biztos, hogy nem és most hiszel-e nekem? Persze, neked, aki orosz vagy, kellemesebb dolog az Igazság/Pravda hazugságait elhinni.

A Ti országotok mindig is támogatta a gyarmati népek szabadságküzdelseit, de az már nem tetszik neki, hogy az általa gyarmatosított országok fegyvert ragadnak. Milyen nagy és gazdag ország a Szovjetunió! Hát miért kell neki mégis a mi kis országunk?

A magyar nép utolsó csepp véréig fogja védelmezni a hazáját, mert ez a nép hazaszerető. A történelemben számtalanszor megmutatta a magyar, hogy hős! Hős is, meg szerencsétlen. A függetlenségi háborúink sorra elbuktak. 150 éven át a törökök sanyargatták hazánkat, azután az osztrákok igája alatt szenvedtünk, később pedig Ti lettetek az elnyomóink. Most, hogy fellázdattunk, a Ti katonáitok ölik a hazaszerető magyar embereket. Látnád, mi lett a gyönyörű fővárosunkból! A Nemzeti Múzeum leégett, a város romokban hever. A nép követeli az orosz csapatok kivonulását. A rádió azt harsogja, hogy vonulnak ki az országból az oroszok, a román határ felől pedig új csapatok érkeznek. Ez utóbbit nem a magyar rádióból tudom.

Ella, lehet, hogy megharagudtál rám ezért a levélért, de te orosz vagy én pedig magyar. A népeink ellenségek lettek. Megértetted-e, hogy miért írtam ezt a levelet? Vannak itt orosz katonák, akik megértették a mi szabadságvágyunkat, és nem harcolnak ellenünk. Ezeknek az oldalára állj Te is! Rám pedig ne haragudj, hisz én sem Terád haragszom.

Ezek és ezek haltak meg a múlt hét küzdelseiben. Hány kisgyerek vesztette el szüleit ezekben a napokban? És ezeknek a gyerekeknek nemcsak apjuk, anyjuk nincs, hanem hazájuk sincs.

Érted-e hát, hogy miért harcolunk? Minden magyar és én is bármely pillanatban készek vagyunk meghalni Magyarországiért!

Nem tudom, mi lesz velünk. A túlerő és a zsarnokság mindig győzni szokott. Sírj, Ella, megérdemlik a magyar hősök, hogy Te is egy-két könnyet ejts értük!

Edit

1956. október 31.

Győztünk! Nem lehet leírni ezt az érzést! SZABADSÁG! FÜGGETLENSÉG! BOLDOGSÁG! Csak ne kellene a nemzetiszínű zászló mellé kitűzni a gyászlobogót is!

Ezekben a pillanatokban minden magyar ember szíve együtt dobog! Kiderült, hogy titkon mindig és mindnyájan egyet akartunk, csak nem tudtuk egymásról, és nem mertük kimondani...

Nagy Imre megtalálta a rendkívüli pillanatban a legtalálóbbs megszólítást: „Magyar testvéreim!” Hivatalosan bejelentette, hogy a kormány kezdeményezésére a szovjet hadsereg csapatainak kivonulása megkezdődött.

Nagy Imre bejelentését a TASZSZ hírügynöksége is megerősítette, egyúttal sajnálkozását fejezte ki a magyarországi tragikus események miatt.

Már többször hallottam a rádióban Tamási Lajos Piros a vér a pesti utcán című versét. Ennek az utolsó soraival zárom a mai napot:

„El ne felejtse, aki él,
Hogy úgy született a szabadság,
hogy pesti utcán hullt a vér.”

1956. november 1.

Halottak napja van. Délután Édesapámmal és Édesanyámmal a temetőbe mentünk. Ma este 6 órakor az ablakokban gyertyát gyújtanak országsgzerte a szabadságharcban elesettek tiszteletére...

Együtt vagyunk az örömben, együtt vagyunk a gyászban – ezt jelezte számomra az ablakokban égő gyertyaláng. Né-mán jártunk a temetőben, felkerestük Jancsó doktor bácsi sírját.

Hazafelé jövet azt mondta Édesapám, hogy soha életében el nem tudta volna képzelni, hogy megéri azt, hogy szabad lesz ez az ország. Este viszont a Bécsi Rádió bementa, hogy az oroszok megindították támadásukat Magyarország ellen.

Ez a XX. század legaljasabb csalása! Hisz épphogy elhangzott a TASZSZ nyilatkozata a csapatkivonásokról...

1956. november 3.

Reggel Zsuzsa húzott ki az ágyból. Bementünk az iskolába, megöntöztük minden osztályban a virágokat.

A városban látszatra nyugalom van, csak az üzletekben mindenki vásárol. A só már elfogyott, a raktárak mélyéről árusítanak valami kását.

1956. november 4.

Vasárnap van. Tegnap úgy terveztem, hogy ma reggel templomba megyek. A rádió hangjára ébredtem. 4 nyelven mondták be, hogy az oroszok megtámadtak bennünket. A házunk előtt is orosz tank áll.

A Himnuszt játszották, aztán Nagy Imre szólalt meg, tudatta, hogy a szovjet csapatok megtámadták hazánkat, azzal a nyilvánvaló szándékkal, hogy megdöntsék a független Magyarországot. Utána az oroszokhoz beszéltek, hogy ne lövöldözzenek a békés lakosságra.

Az elmúlt napokban még megmagyarázták az orosz csapatok bevonulását. Azért jöttek, hogy elszállítsák sebesültjeiket. A repülőteret pedig azért fogták körül tankokkal, hogy az itt élő orosz polgári lakosságot el tudják szállítani. Mi pedig elhittük nekik.

Hát, hogyne, mert már az emberekben kialakult valami olyan furcsa zavarodottság, hogy nem azt látják, amit látnak, hanem előbb megkérdezik, mit kell látniuk.

Szoboljev az ENSZ-ben még az elmúlt napokban úgy nyilatkozott, hogy nem küldenek újabb szovjet csapatokat Magyarországra. Hát persze, mert akkor már ezer tank vette körül Budapestet! Jellemző az is, hogy vasárnap hajnalban támadnak a békés lakosságra!

Az Írók Szövetsége beszélt még ma reggel az egész világhoz: Segítség! Segítség! Segítség! - felkiáltással fejeződött be a beszéd. A parlamenteket elfogták! A parlamentbe is bevonultak az oroszok. Elfogták a kormány tagjait.

Reggel 8 óra 24 perckor szakadt meg az összeköttetés a Távirati Irodával. Utolsó üzenetük: „Innen el kell mennünk! Mentsétek meg lelkeinket! Az oroszok már nagyon közel vannak...”

A magyar rádiót is elfoglalták. A bementő „Segítség!” kiáltással fejezte be közvetítését.

Legújabb hír, hogy Kádár János Szolnokon kommunista ellenkormányt alakított. Ez a kormány a szovjet segítségre támaszkodik.

Az egerszegiek semmi ellenállást nem tanúsítottak. Pedig ha a túlerővel szembeszállunk, annyit elérhetünk, hogy más városok és falvak ellenállását nehezebben tudnák leverni.

A városban, a középületek előtt és az utcákon végig orosz tankok sorakoznak. Az osztrák határon is oroszok vannak, hogy a menekülők ne tudjanak Ausztriába jutni. Napok óta nem engedik be a Budapestre érkező vöröskeresztes szállítmányokat. És Pesten 50 000 sebesült ellátásáról kell gondoskodni.

Itthon mindenki ideges. Nagypapa mindig olyan dolgokat kérdez, amelyeket rég megtárgyaltunk. Rosszul hall, de állandóan a rádiót figyeli. Ha pedig valami izgalmasat mondunk neki, elkezd másról beszélni... Öreg szegény, meg kell érteni. András is hülyeségeket kérdez. Ő viszont még kicsi gyerek.

Édesanyám nagyon pesszimista és nagyon ideges! Folyton azt mondogatja, hogy túl szép álom volt függetlennek lenni, kapunk helyette olyan terrort, amilyen még nem volt.

A fiúk ki akarnak menni ez utcára, Édesapám indulatosan kiabál velük: „Menjetek, csak nyaljátok ki az oroszok fenekét!” - „Eleget fogjátok még látni őket az életben!”

Mindenhol újabb kétségbeejtő hírek jönnek. Pécsen éjjel 2-kor támadták meg az oroszok, ott még folyik a harc. Győr már elesett.

Legyenek átkozottak, akik ezt a szörnyű hazaárulást elkövették! Miért van mindig úgy, hogy néhány áruló az ezrek vérdíjazásával szerzett szabadságot elragadja tőlünk? Miért van ez a kis ország örök rabságra kárhóztatva?

Azt hiszem, most csak az segítene rajtunk, ha a Szovjetunióban is és a többi demokratikus országban is kitorne a forradalom. Nyugati segítséget nem remélhetünk. '45 óta talán még soha nem volt ilyen veszélyben a világbéke, mint most. Pedig ha háború tör ki, el vagyunk veszve.

Nincs remény! Legyenek átkozottak, akik ezt a szörnyűséges hazaárulást elkövették! Kádár János, hát ezért bízott benned a magyar nép?

Zsuzsa itt járt nálunk. Édesanyja üzent, hogy ha krumpli vagy zöldségféle kell nekünk, tud adni. Egy nagy zsák krumplit, káposztát, sárgarépat hoztunk Édesanyámmal haza. Zsuzsa és a húga, Ildi is segített.

Amikor elváltunk, megcsókoltuk egymást. Vajon találkozunk-e még? Édesapám is olyan szomorúan beszél. Kérte, hogy hozzak neki egy doboz cigarettát, úgyis lehet, hogy ez lesz az utolsó cigaretta az életében. Ez nem lehet! Hisz én úgy szeretem az Édesapámat és még nem volt időm elég, hogy ezt igazán kifejezésre juttassam!

A Szombathelyi Rádió már éljenzi a hős szovjet csapatokat. Árulás! Hazaárulók!

1956. november 5.

Hogy lehet valaki olyan gyalázatos hazaáruló, mint Kádár? Úgy akar hatalomra jutni, hogy tankokkal, ágyúkkal barbár módon leromboltatja az országot? Hát magyar vér folyik az ereiben? Vagy talán róla is kiderül majd, hogy orosz állampolgár, mint Andics Erzsébet, az egykori ENSZ-képviselőnk?

Emlékművet állíttat majd velünk a szovjet hősöknek, akik másodsorosan felszabadították az országot, akik megmentették hazánkat a „fasiszta ellenforradalmároktól”. És ismét meg kell majd tagadnunk elesett honfitársainkat.

Szerencsés tanár urat is fogva tartják. Szegény, mi lehet vele?

Már megint szórják a röpcédulákat, felhőborító hazugságokkal! Hogy Nagy Imre az ellenforradalmat felfegyverezte, gyilkoltatta a munkásokat. A szovjet csapatok a demokrácia megvédésére jöttek. Nekik nem kell a mi földünk, nekik is vannak bányakincseik. Ez igaz! De hát akkor miért jöttek ide ezrével? Miért vette körül Budapestet 1 000 ágyú, miért lövik a fővárost foszforos lövedékkel?

Temetünk. De nemcsak az ezer és ezer magyar hőst kell eltemetnünk, hanem a szabadságunkat is. Még a szabadságvágy gondolatát is a szívünk legmélyére kell temetnünk!

És mit csinál most az ENSZ? Ülészek. Elítéli a Szovjetuniót, de hát az nem segít a helyzetünkön. Az sem segít, hogy a nyugati országok megszakítják diplomáciai kapcsolataikat a Szovjetunióval. Csak még ránk fog jobban haragudni az orosz nép.

Október végén a Szezi-csatornánál is kitört a háború. Az orosz kiskatonák pedig Zalaegerszegen keresik a csatornát...

1956. november 7.

Anci elpártolt tőlünk. Megsértődött, mert megmondtam neki, hogy nem magyar az, aki úgy beszél, mint ő, hogy mind-egy, mi lesz az eredmény, csak legyen már vége a harcnak. Az ő apukája eredetileg cipész és népművelőként dolgozik. Most joggal félti az állását.

Pesten, Dunapentelén még mindig dúl a harc.

1956. november 8.

„Az nem lehet, hogy annyi szív

Hiába onta vért,

S keservben annyi hű kebel

Szakadt meg a honért.”

Úgy tűnik, mégis lehet!

Végleg megtört a hitem. Nincs Isten! Hisz ha volna, nem nézhette volna tétlenül, hogy ezrével haljanak meg a magyar hazafiak... Nincs Isten! Nincs!

Kádár, a hazaáruló nem gondol arra, hogy ezer és ezer ember életét, sőt, hazája becsületét dobta maradéktalanul a

szovjet csapatoknak!

Kádár János, hát azt hiszed, hogy megvéd az orosz tankcsapat a rád váró végzettől? Árulónak nincs kegyelem! Ha más nem, a saját lelkiismereted fog újra meg újra számon kérni...

Úgy hallottam, hogy a kollégiumban házkutatást rendeztek és minden naplót, feljegyzést elvitt a rendőrség.

1956. november 10.

Szerintem, ha Kádár igaz magyar ember lett volna, nem fogadta volna el az ország kormányzását. Ez az ember halálra van ítélve! Választania kellett: vagy az oroszok ölik meg, ezáltal neve a magyar történelemben a legnagyobb hősök közé került volna. Áruló lett. Saját népe hozza rá a halálos ítéletet! Pusztulnia kell! Nevét a történelem a hazaárulók közt fogja emlegetni.

Szerencsés Tanár úr szabad! Csütörtökön délután találkoztunk Lalával, mondta, hogy Szerencsés tanár úrnak visz fehérneműt.

Az ÁVH-ra mentünk vele együtt. Ott egy kék parolis katona fagyoskodott, csengetésünkre pedig egy buta kinézetű, barátságatlan nő jött ki. Fanyalgó képpel vitte be a csomagot, de hamar vissza is jött, s mondta, hogy mindjárt kiengeedik a foglyokat. Egy közeli fa alatt álltunk Zsuzsával és figyeltük a börtönajtót. Nemsokára nyílt az ajtó, s három sápadt arcú férfi lépett ki: Szerencsés tanár úr, Ostoros Karcsi bácsi és Pék Jóska bácsi. Kezet fogtunk velük, s elindultunk hazafelé. Be kellett mennünk Ostorosékhoz is, ott elmesélték a börtönben töltött napokat.

Szerencsés tanár úr azt mondta, hogy új arcát ismerték meg az oroszoknak. Van szíve az egyszerű orosz katonának! Másoktól is hallottam, hogy ők elkeseredve mondják, hogy jó nekünk, magyaroknak, mert mi, ha meg is halunk, tudjuk, miért halunk meg, de ők nem.

Egy orosz parancsnok arról panaszkodott, hogy ilyen háborúban még nem volt. Egy tank nem tud egy kilométer utat megtenni, mert felgyújtják a „fasiszták”. Benzines palackokat dobnak a tankra, amely aztán attól felrobban.

1956. november 11.

Ilyen rendkívüli időkből derül ki, hogy ki kicsoda. Piri megérkezett Pestről és elmesélte, mi volt a Gorkij iskola kollégiumában, meg hogy kik disszidáltak.

Disszidált például az Erika pajtás. (Ezt a megszólítást ő követelte tőlünk.) Tudtuk róla, hogy ott végzett a Gorkij iskolában. Szeretett volna Szovjetunióban továbbtanulni, de vannak rokonai Nyugaton, ezért nem vették fel. Erika pajtás erre megtagadta a családját. A kollégiumunkban lakott és úttörővezető volt az iskolában. Engem egyszer nagyon megszégyenített, mert elfelejtettem föltenni az úttörőnyakkendőmet. Most pedig ez az Erika pajtás az elsők közt rohan Nyugatra „megtagadott” rokonaihoz.

Nagy, kövér lány volt az Erika pajtás. Egyik évben az április 4-i díszszemlélt úgy akarta végignézni, hogy egy hordóra állt, de az beszakadt alatta. Majd meghaltunk a röhögéstől! Váratlanul azonban két férfi odalépett hozzánk a tömegből, igazolványt vettek elő és két fiút elvezettek. A fiúk megmagyarázták, hogy csak az Erika pajtáson röhögtek, de a hangulatunknak vége lett.

Kepes Zsuzsa is már Ausztriában van. Zsuzsáról annyit tudtunk, hogy Erdélyből kerültek Magyarországra a háború idején. A szülei partizánok voltak, de aztán elváltak. Most meg kiderül, hogy Svájcban vagyonuk van. Igor, az orosz fiú is kiment. Talán Zsuzsa miatt, mert szerelmes volt Zsuzsába.

Mi lehet a többiekkel? A Farkas Vlagyimir húga is odajárt, a Renáta. Meg volt egy lány a B osztályban, a Bogár Anikó, aki mögött össze szoktak súgni a lányok: „hóhér az apja”. Mit csinál vajon egy hóhér a forradalomban?

Piri elmesélte, hogy a repülőtéren sorfalat álltak, hogy megvédjék a tanárokat, akik hazamenekültek. Ezt jól tették, mert a tanáraink igazán nagyon rendesek voltak.

Az utcából a Szászfiúk és a Nácsin Karcsi disszidáltak. Rajtuk nem csodálkozom. Őket 1951-ben börtönbe csukták valami összeesküvésért, velük együtt még néhány 12-14 év körüli fiút. Tavaly engedték ki őket.

Karcsi nagyon klassz srác volt. A szülei Jugoszláviából menekültek a háború alatt és maradtak Zalaegerszegen, a szomszéd házban. Ők is szegények voltak, mi is, így aztán kölcsönösen segítettek egymást. A háború után egy ideig kecskét tartottunk, mert nem lehetett tejet kapni. Volt 2 kis kecskegidánk. Egy szép napon az egyik beleugrott a kútba. Olyan hangos és kétségbeesett mekegést rendezett a kis állat a kútban, meg az anyja a kút szélénél, hogy összefutott a fél utca. Karcsi is megjelent az apjával. Karcsi apja belenézett a vízbe, aztán így szólt a fiához: „Cserkész vagy, menj le!” És az akkor 14 év körüli Karcsi leereszkedett a kútba és megmentette a kis állatot. Nem tudom, milyenek lehetnek a cserkészek. De ma nem tudom elképzelni, hogy egy apa azt mondja e fiának: „Úttörő vagy, fiam, menj le a kútba...”. Szóval, Karcsin nem csodálkozom, hogy disszidált! A városból 5 orvos ment ki, és sok fiatal. Pedig nem veszélytelen dolog átlépni a határt!

1956. november 17.

Még mindig harcol a pesti nép és újabb szovjet csapatok érkeztek a hősiesen küzdő főváros ellen. Az biztos, hogy ilyen hősi ellenállásra nem számított a Szovjetunió.

Szomorú tény, hogy a hadifoglyok deportálása is megkezdődött, ezeket szállítanak Szibériába, s nem tehetünk semmit.

Hiába élvezzük a nyugati országok szimpátiáját! Ez olyan belügy, amelybe csak a Szovjetunió avatkozhat be, különben kitorne a világháború.

1956. november 27.

Még mindig nincs rendes tanítás az iskolában. Tüske bácsin jót neveltünk, mert azt mondja, hogy két rádiója is van, az egyik a rendes rádió, a másik a felesége. Ez utóbbi „rádió” néha többet tud, mint az igazi.

Tovább tart az országos sztrájk. Az oroszok legújabb árulása, hogy Nagy Imrét és társait foglyul ejtették, annak ellenére, hogy megegyeztek, nem lesz bántódásuk, ha elhagyják a Jugoszláv Követséget. Most őket is deportálják. A kormány tagjai ugyanis november 4-én ott kaptak menedéket, s a Követségen sértetlenek lehettek volna.

Hát ez is megtörténhet a XX. század Európájában? Barbárság! Pesten olyan plakát jelent meg: Zala megye, Vas megye - Magyarország szégyene. Valóban szégyen, hogy a két megye harc nélkül megadta magát, de szerintem a Magyarországon történtekért másnak, és másoknak kell szégyenkezniük.

1956. december 12.

Végre Zala megyére sem mondhatják, hogy Magyarország szégyene vagyunk. Reggel Attila azt a hírt hozta, hogy a városban valami készülődik. A budapesti munkástanács 48 órás sztrájkot hirdetett. A munkástanácsot közben törvényen kívül helyezték, de a sztrájkot mégis megtartották.

A postaigazgatót a sztrájk miatt el akarták vinni, a nép összegyűlt a védelmére. A tefusok megjelentek teherautókkal és elállták az utat. A tömeg egész délelőtt kint állt az utcán a posta és a városi tanács előtt. Megjelentek az oroszok is tankokkal, gépfegyverekkel. Én talán két méterre lehettem az egyik orosz autótól. Riadtak, kékek, zöldek voltak a katonák a félelemtől. Ez érthető is.

Feri végignézte, hogy semmisítettek meg az orosz katonák két ZIL teherautót. A karhatalmisták a tisztiklub előtt hagyták a teherautókat, s ezeket a tüntetők keresztbe fordították az Ady utcában. Jött egy orosz nőstény harckocsi (amelyiknek nincs ágyúja), először eltávolodott a Marx tér túlsó oldalára, majd teljesen keresztbe forgatta a teherautókat. Ezután teljes erővel nekik rontott. A kocsik még nem törtek teljesen össze. Második nekifutásra egyiknek a platóját, másiknak a fülkáját taposta össze. No, a pufajkások (karhatalmisták) is csodálkozhattak, amikor keresték a teherautóikat!

Múlt éjjel teleírták a várost különböző feliratokkal. A kirakatokra ráfestették mésszel: Éljen a Kádár-kormány! - és hasonlók. A játékszert kirakatában már valaki ugyanazzal a betűtípussal, mésszel odafestette „Le Kádárral!”

A bíróság előtt hatalmas nyomtatott betűkkel festették ki: Éljen Kádár! Valaki krétával egy „f” betűt rajzolt elé. A délelőtti folyamán minden feliratot megsemmisítettek. Délután volt még egy tüntetés, de lövöldözésre nem került sor.

Egy pesti röplap másolata jutott a kezünkbe. A fekete humor szólal meg benne.

Pl: Mi a különbség Hruscsov, Sztálin és Nagy Imre között? - Hruscsovnak híre van, Sztálinnak hamva van, Nagy Imrének se híre, se hamva.

Mi a különbség Rákosi és Kádár között? - Rákosinak csak egy farkasa (Farkas) volt, Kádárnak pedig apró dögei vannak. (Apró A., Dögey I.)

Milyen karóra van? Pobjeda-karóra, svájci karóra, Rákosi karóra.

Kerepesi temető - Rákosi Mátyás Művek.

Főbelövendők klubja: Rákosi, Farkas, Gerő.

1956. december 13.

Gerőnek volt képe visszajönni Budapestre, ezek szerint még mindig pályázik valami vezető szerepre. A pesti nép azonban legyőzhetetlen! Azt mondják, ott még mindig a „Szabadság vagy halál” jelszó bírja kitartásra a munkásságot.

Egyébként olyan jelszavak is hallatszanak: „Oroszok, menjenek haza, tartson velük Vas és Zala!”

Ma megint volt itt is tüntetés, amelyet a ruhagyári dolgozó nők kezdeményeztek. A műszakot 1/2 2-kor fejezték be, de mire kijöttek a gyárból, a tankok már kint voltak az úton. A Csány téren mégis felolvasta valaki a pesti nők követeléseit és elhangzott a Nemzeti dal. A tankok kiszorították a tüntetőket a Csány térről az Ady utcába, de a kerteken keresztül mégis visszajutottak a Fő utcára. A tömeg nem akart mozdulni, s akkor ködgyertyákkal, könnyfakasztó gránátokkal, pukkancsokkal sikerült szétszórni a népet. Ennek a kis beavatkozásnak a szenvedő alanyai a tankokon levő orosz katonák lettek, mert nem menekülhettek a füstből, s ők könnyeztek legjobban.

Az egyik oroszhoz még a tüntetés előtt odament egy kicsi gyerek, s a csizmáját kezdte rugdosni. Az orosz felkapta a kisfiút és nevetve mondta: „Malenkij fasiszt”.

Hát, fasiszták vagyunk? Igen! Mindenki, aki a hazáját szereti és küzd a függetlenségért, az fasiszta, az a csőcselék tagja.

Ismét áramszünet van, nem tudok tovább írni.

1956. december 16.

Reggel 5-6 perccel nyolc óra előtt indultunk Zsuzsával iskolába. A fiúk azzal fogadtak, hogy kár volt sietni, még mindig nem lesz tanítás!

11 óra felé az orosz városparancsnok és még három katona jelent meg. Egy kis beszélgetésre hívtak mindenkit, s mondták, hogy kíváncsiak a véleményünkre. A városparancsnok 50 év körüli, nagytermetű, kopaszodó férfi - legalább egy óra hosszat beszélt. Elmondta, hogy a szovjet csapatok azért jöttek Magyarországra, hogy segítsenek megvédeni

„Végre Zala megyére sem mondhatják, hogy Magyarország szégyene vagyunk.”

a demokráciánkat a fasiszták támadásától. Minden mondata a fasiszta szóval kezdődött. Utána mondták, hogy kérdezzünk, senkinek ebből bántódása nem lesz. De hiába kérdeztek a gyerekek, mindenkinek kitérő választ adott.

Én is jelentkeztem felszólalásra, és mivel a többiek arra biztattak, hogy tolmács nélkül beszéljek, oroszul mondtam el a kérdéseimet. „Én még mindig nem értek néhány dolgot. Miért kellett Önöknek lerombolni a fővárosunkat, hogy néhány fasisztát megöljenek? Észrevették-e, hogy akiket a tankjaikkal, fegyvereikkel megöltek, azok nem is fasiszták voltak, hanem egyszerű magyar munkások, diákok, katonák? Mi, magyarok szabadságot, függetlenséget, semlegeséget akartunk!

Miért kellett Önöknek az egész országunkat elfoglalni csupán azért, hogy azt a néhány fasisztát megsemmisítsék, akikkel mi is elbántunk volna?

Gondoltak azokra a magyar gyerekekre, akik árvák lettek ezekben a napokban, gondoltak azokra, akik értelmetlenül meghaltak? Ki küldte Önöket ide? Önök akkor váltak az ellenségeinkké, amikor tankjaikkal magyar földre léptek.”

A városparancsnokot váratlanul érte, hogy valaki így beszél, ráadásul oroszul. Arca vörös lett, zsebkendőjével törölgette izzadó homlokát. Amikor befejeztem, ordítani kezdett. Úvöltve sorolta fel, hogy hány orosz halt meg az ütközetekben, és hogy a magyarok mit csináltak az oroszokkal.

Nekem is lángolt az arcom az izgalomtól, mégis higgadt hangon válaszoltam neki: „Ha az orosz csapatok páncélosaikkal nem jönnek Magyarországra, senki nem lőtt volna rájuk”.

Az egyik orosz, aki határozottan szimpatikusnak tűnt, elmosolyodott, rázta a fejét és a parancsnokra nézett. Azt olvastam ki a tekintetéből, hogy: „Na, most mit felelsz ennek a kislánynak?” A mi városparancsnokunkat nem kell féltetni, dühösen legyintett egyet és azt mondta: „Kislány, nem ért a politikához!”...

Fő, hogy a másik nekem helyeselt. Azért jól beolvastam nekik! Remélem, elgondolkodnak ezen is.

Balla tanár úr úgy nyilatkozott a fiúknak a hozzászólásomról, hogy mindenki sírt volna, ha lefordítja magyarra. Szerencsés tanár úr pedig azt mondta, hogy értette a szövegemet és nagyon szépen beszéltem. Délután diáktanácsi ülésen megkértek, hogy mondjam el újra, most már magyarul a vitámat a városparancsnokkal.

1956. december 31.

Vége az 1956-os évnnek, és vége minden reményünknek. Nincs mit írnom... Élünk...

„Mi lesz velünk? Már csak a sírban a szabadulás?

Nincs felelet. Csak vér van, csak a gyász”...

(Benjámin László: Elesettek)

A napló teljes szövege a „Sívó évek alján” - Történetek az ötvenes évekből. (Szerk., jegyz. Béres Katalin. Zala Megyei Múzeumok Igazgatósága, Zalaegerszeg, 2006. 167 p.) című kötetben olvasható.

